

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PROJEKT FINANSOWANY PRZEZ NARODOWĄ AGENCJĘ WYMIANY
AKADEMICKIEJ W RAMACH PROGRAMU
PROMOCJA JĘZYKA POLSKIEGO
(THE PROJECT IS FINANCED BY THE POLISH NATIONAL AGENCY FOR
ACADEMIC EXCHANGE)

OPR. HALINA BEJGER

Zakopane jako "pępek świata"

Cele główne zajęć:

- przekazanie słuchaczom wiedzy na temat Zakopanego, polskiego miasta – kurortu
- ukazanie walorów turystyczno-krajoznawczych miasta
- wyjaśnienie znaczenia pojęcia „pępek świata”
- zwrócenie uwagi na atmosferę Zakopanego w okresie dwudziestolecia międzywojennego
- zapoznanie z cechami stylu zakopiańskiego w architekturze i sztuce

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Cele główne zajęć:

- **wykształcenie umiejętności rozpoznawania cech folkloru zakopiańskiego**
- **wykształcenie umiejętności rozpoznawania elementów kultury zakopiańskiej w literaturze i sztuce**
- **przybliżenie słuchaczom postaci wielkich twórców polskich związanych z Zakopanem**

Metoda tekstu programowanego (w blended learning)

WPROWADZENIE

1

*HARMONOGRAM ZAJĘĆ
ZADANIA PROGRAMOWANE*

TEST EX ANTE

2

PRZED ZAJĘCIAMI WŁAŚCIWYMI

3

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

TEST EX POST

4

ZAKOŃCZENIE ZAJĘĆ

TEMATYKA ZAJĘĆ

- Zakopane - wprowadzenie.
Najpiękniejsze miejsca w Tatrach i Zakopanem.
- Wyrażanie "pępek świata" a Zakopane.
- Styl zakopiański w architekturze i sztuce użytkowej.
- Kultura i sztuka góralska.
- Tatry w literaturze.

B-LEARNING

W koncepcji zajęć *Zakopane jako pępek świata* przyjęty został styl nauczania *blended learning*, czyli tryb nauczania mieszany (hybrydowy). Uwzględnia on:

- kontakt z nauczycielem poprzez aktywności prowadzone zdalnie, jak spotkania przez platformę Classroom (np. Meet, chat, kontakt e-mailowy),**
- zaprogramowane zadania (uwzględnione w programie zajęć) - zadania w generatorach ćwiczeń (np. Wordwall, LearningApps).**

METODA ZADAŃ PROGRAMOWANYCH

**QUIZY, ĆWICZENIA
INTERAKTYWNE**
(GENERATORY ĆWICZEŃ
– WORDWALL, LEARNIGAPPS, GOOGLE)

EWALUACJA

TEST EX ANTE

TEST EX POST

KAŻDE ZADANIE NALEŻY WYKONAĆ ZGODNIE Z POLECENIEM

**W TRAKCIE WYKONYWANIA ZADAŃ
UCZESTNICY MAJĄ MOŻLIWOŚĆ
ZADAWANIA PYTAŃ
W KOMENTARZU
DO ZAJĘĆ W CLASSROOM
LUB BEZPOŚREDNIO
(POPRZECZ MEET)**

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

PREZENTACJA

ZADANIA INTERAKTYWNE

TEKSTY DO SAMODZIELNEGO CZYTANIA

**MATERIAŁY WIZUALNE
I AUDIOWIZUALNE**

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PAŃSTWOWA
WYŻSZA
SZKOŁA
ZAWODOWA
W CHEŁMIE

HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

WPROWADZENIE

ZAPOZNANIE
UCZESTNIKÓW
Z TEMATYKĄ ZAJĘĆ
ORAZ SPOSOBEM
WYKONYWANIA ZADAŃ,
ZAPROSZENIE
UCZESTNIKÓW

TEST EX ANTE

PRZED ROZPOCZĘCIEM
ZAJĘĆ WŁAŚCIWYCH
UCZESTNICY WYKONUJĄ
TEST EX ANTE,
TJ. "Z GÓRY, PRZED
DZIAŁANIEM"

ZAJĘCIA WŁAŚCIWE

WYKONYWANIE ZADAŃ
METODĄ TEKSTU
PROGRAMOWANEGO

TEST EX POST

KOŃCOWY TEST
W GOOGLE
FORMULARZU NA
ZAKOŃCZENIE KURSU

WARSZTATY REALIZOWANE METODĄ TEKSTU PROGRAMOWANEGO

WARSZTATY "ZAKOPANE JAKO PĘPEK ŚWIATA"

CZYLI CIĄG
POWIĄZANYCH ZE SOBĄ
TEMATYCZNIE PORCJI
WIEDZY

TEKST PROGRAMOWANY

POZWALA PRACOWAĆ
UCZESTNIKOM
W INDYWIDUALNYM
TEMPIE

INTERAKTYWNE ĆWICZENIA

ZADANIA MAJĄ FORMĘ
INTERAKTYWNYCH
(CZĘŚCIOWO
TRADYCYJNYCH)
ĆWICZEŃ

INTERAKTYWNE ZADANIA PROGRAMOWANE

UMOŻLIWIAJĄ
WERYFIKACJĘ
ROZUMIENIA TREŚCI,
KONTROLĘ
I SAMOOCENĘ

MODEROWANIE PRACY PRZEZ NAUCZYCIELA

BIEŻĄCY KONTAKT
Z NAUCZYCIELEM POPRZEZ
DOSTĘPNE NARZĘDZIA
W SIECI;
OCENA POSTĘPÓW PRACY
UCZESTNIKA - TEST EX
ANTE I TEST EX POST

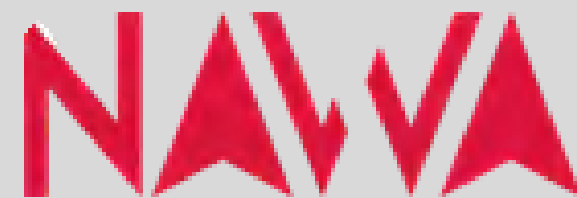
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PROJEKT FINANSOWANY PRZEZ NARODOWĄ AGENCJĘ WYMIANY AKADEMICKIEJ W RAMACH PROGRAMU PROMOCJA JĘZYKA POLSKIEGO
(THE PROJECT IS FINANCED BY THE POLISH NATIONAL AGENCY FOR ACADEMIC EXCHANGE)

PROGRAMY, APLIKACJE I GENERATORY ĆWICZEŃ W SIECI

PREZENTACJA

Canva

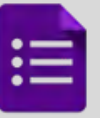
NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PAŃSTWOWA
WYŻSZA
SZKOŁA
ZAWODOWA
W CHEŁMIE

ĆWICZENIA

 Wordwall

Google
FORMS

Learning Apps

EFEKTY UZYSKANE PO REALIZACJI ZAJĘĆ

PAŃSTWOWA
WYŻSZA
SZKOŁA
ZAWODOWA
W CHEŁMIE

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Słuchacz potrafi wskazać walory turystyczno-krajoznawcze Zakopanego; prawidłowo stosuje wyrażenie pępek świata; potrafi wymienić cechy stylu zakopiańskiego w architekturze i sztuce; potrafi rozpoznać elementy kultury zakopiańskiej w literaturze i sztuce.

EFEKTY UZYSKANE PO REALIZACJI ZAJĘĆ

PAŃSTWOWA
WYŻSZA
SZKOŁA
ZAWODOWA
W CHEŁMIE

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

**Słuchacz potrafi wymienić twórców polskich
związanych z Zakopanem, a także wskazać cechy ich
twórczości; ma wiedzę na temat atmosfery
Zakopanego w okresie dwudziestolecia
międzywojennego.**

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PAŃSTWOWA
WYŻSZA
SZKOŁA
ZAWODOWA
W CHEŁMIE

KONTAKT Z NAUCZYZCIELEM

E-MAIL/BEZPOŚREDNIO
W RAMACH CLASSROOM

KONSULTACJE W MEET

(wybór formy kontaktu należy do uczestnika projektu)

PROJEKT FINANSOWANY PRZEZ NARODOWĄ AGENCJĘ WYMIANY
AKADEMICKIEJ W RAMACH PROGRAMU PROMOCJA JĘZYKA POLSKIEGO
(THE PROJECT IS FINANCED BY THE POLISH NATIONAL AGENCY FOR ACADEMIC
EXCHANGE)

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PAŃSTWOWA
WYŻSZA
SZKOŁA
ZAWODOWA
W CHEŁMIE

UWAGI KOŃCOWE

koncepcja, materiały dydaktyczne – **Halina Bejger**

generatory ćwiczeń – dozwolone użycie: **Wordwall, LearningApps**

materiały graficzne – dozwolone użycie: **zasoby internetowe oraz Pixaby**

prezentacja generowana w programie **Canva**

PROJEKT FINANSOWANY PRZEZ NARODOWĄ AGENCJĘ WYMIANY AKADEMICKIEJ W RAMACH PROGRAMU PROMOCJA JĘZYKA POLSKIEGO
(THE PROJECT IS FINANCED BY THE POLISH NATIONAL AGENCY FOR ACADEMIC EXCHANGE)

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

PAŃSTWOWA
WYŻSZA
SZKOŁA
ZAWODOWA
W CHEŁMIE

**ZAPRASZAM
DO WYKONANIA ZADAŃ
I ZACHĘCAM DO KONTAKTU**

Zakopane jako pępek świata

Opracowanie: Halina Bejger

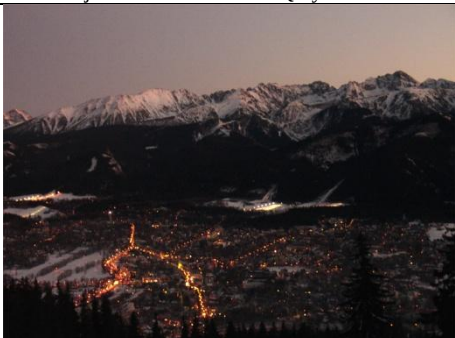
1. Wprowadzenie – prezentacja.

2. Zakopane jako pępek świata.

Zakopane to miasto położone w województwie małopolskim na Podhalu, na południu Polski, u podnóża Tatr. Prawa miejskie Zakopane otrzymało w 1933 r. Zakopane to siedziba powiatu tatrzańskiego oraz największe miasto w pobliżu Tatr i najwyżej położone miasto w Polsce. Liczy ono około 27 tysięcy mieszkańców, a rocznie odwiedza je 3 miliony turystów. Zabudowana część miasta leży na wysokości 800-900 metrów nad poziomem morza.

Zakopane stało się ważnym ośrodkiem kulturalnym pod koniec XIX wieku, kiedy to zaczęli tu przyjeżdżać, a nawet osiedlać się, sławni intelektualiści, naukowcy i artyści, między innymi pisarze – Stefan Żeromski, Henryk Sienkiewicz, Helena Modrzejewska – aktorka, która występowała w Zakopanem, poeci – Władysław Orkan, Jan Kasprowicz, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, malarz, filozof i pisarz – Stanisław Ignacy Witkiewicz zwany Witkacym oraz kompozytorzy – Karol Szymanowski i Mieczysław Karłowicz. Oprócz tego przyjeżdżało tu na kuracje i odpoczynek mnóstwo osób, co zapoczątkowało rozwój turystyki i taternictwa. Z inicjatywy dr. Tytusa Chałubińskiego, księdza Józefa Stolarczyka oraz Walerego Eliasza Radzikowskiego w 1873 r. powstało Towarzystwo Tatrzańskie, które za główny cel swojej działalności przyjęło popularyzację wiedzy o Tatrach, ochronę przyrody i rozwój turystyki. Wraz z rozwojem taternictwa w 1900 r. powstał Związek Przyjaciół Zakopanego, dzięki któremu powstał teatr amatorski, a od 1904 r. teatr zawodowy oraz stanął pomnik Tytusa Chałubińskiego; w 1909 r. z inicjatywy Mariusza Zaruskiego powstało Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

A. Proszę przyjrzeć się fotografiom w kolumnie A i połączyć je z odpowiednimi do nich opisami w kolumnie B.

A	B
1. Fot. Tadeusz Mieczyski, Kibice podczas benefisu Adama Małyszka na Wielkiej Krokwi; licencja: Creative Commons Attribution – Share Alike 3.0 Unported; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adams_Bulls_Eye_-_Ma%C5%82yszomania.jpg	a) narciarskie imprezy sportowe
2. Fot. Ol.freeimages.com, Impreza masowa – definicja, co to jest i ile osób bierze w niej udział?; https://www.eska.pl/news/impreza-masowa-ustawa-definicja-co-to-jest-i-ile-osob-bierze-w-niej-udzial-aa-DLn4-2ZBQ-vyvs.html	b) wyprawy w Tatry
3. Fot. Mgiganteus, Zakopane at night; licencja: GNU Free Documentation License, version 1.2; https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c0/Zakopane_at_night.jpg	c) piękne górskie krajobrazy

4.		d) imprezy kulturalne
5.		e) aquapark z basenami geotermalnymi
6.		f) zwiedzanie zabytków

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9724/158/317>

B. W tabeli poniżej przedstawione są na zdjęciach miejsca charakterystyczne dla krajobrazu Tatr i Zakopanego. Proszę przyrzeć się fotografiom w kolumnie B i połączyć je z odpowiednimi opisami w kolumnie A.

A	B
1. Kasprowy Wierch	 a) Fot. Piotr_J, Kasprowy Wierch w Tatrach – obserwatorium meteorologiczne; licencja: Creative Commons GNU Licencja Wolnej Dokumentacji, version 1.2.; https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Kasprowy_Wierch-Kasprov_vrch_winter_1.jpg
2. Giewont	 b) Fot. Domena publiczna; https://pl.wikipedia.org/wiki/Morskie_Oko#/media/Plik:Przelecz_pod_chlopkiem.jpg
3. Rysy	 c) Fot. Domena publiczna; https://pl.wikipedia.org/wiki/Ulica_Krup%C3%B3wki_w_Zakopanem#/media/Plik:02640Zakopane.JPG
4. Morskie Oko	 d) Fot. Jerzy Opióła, Giewont (Tatra Mountains); licencja: GNU Free Documentation License, version 1.2; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giewont_a4.jpg

5. Krupówki	 e) Fot. Krzysztof T. miw., Rysy szczyt; licencja: GNU Free Documentation License, version 1.2' https://szl.wikipedia.org/wiki/Plik:Rysy.jpg
6. Wille drewniane	 f) Fot. Januszk57, Zakopane Willa drewniana Poraj01A – 1127M, JPG; licencja: Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 Polska; https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cf/Zakopane_Krupowki_50_willa_drewniana_Poraj_01_A-1127_M.JPG

3. Proszę przeczytać podane poniżej przykłady użycia frazy „pępek świata” i uzupełnić poniższe zdania.

A.

Ta góra to istny "pępek świata".

Nasze dzieci są dla nas „pępkiem świata”.

Nie jesteś przecież „pępkiem świata”.

Ta uczelnia z pewnością nie jest „pępkiem świata”.

Czy ty się uważasz za „pępek świata”?

Rzym jest „pępkiem świata”, a my znajdujemy się w samym centrum. (OpenSubtitles2018.v3)

- a. Zakopane – „pępek świata” – tak nazwał miasto w okresie dwudziestolecia międzywojennego – wybitny malarz, pisarz i taternik.

- b. Zakopane jest „pępkiem świata”, ponieważ jest takim miejscem na świecie.
- c. Zakopane jest „pępkiem świata”, ponieważ tu przyjeżdżali
..... w poszukiwaniu natchnienia i swojego miejsca na ziemi.
- d. Zakopane jest „pępkiem świata”, ponieważ zabytki z początków XX wieku tworzą w tym mieście wyjątkowy Tu mieszkali i tworzyli wybitni twórcy: malarze, rzeźbiarze, pisarze, poeci, kompozytorzy, którzy swoją twórczością nadali Zakopanemu wyjątkowy charakter.

Link do ćwiczenia: <https://learningapps.org/watch?v=p6wpviygt21>

B. Zakopane zostało nazwane „pępkiem świata”, ponieważ jest miastem... (Proszę zaznaczyć właściwe odpowiedzi: P – prawda, F – fałsz).

A	B	
Zakopane jest miastem:	P	F
a) o szczególnej atmosferze		
b) jedynym w swoim rodzaju		
c) w którym jest siedziba partii rządzącej		
d) unikalnym		
e) ukochanym przez artystów		
f) dającym natchnienie		
g) wyjątkowym		
h) które było kiedyś stolicą Polski		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9728/038/171>

4. Twórca stylu zakopiańskiego – Stanisław Witkiewicz (1851-1915) – malarz, pisarz, krytyk sztuki. Studiował na Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu (1869–1871) i w Monachium (1872–1875). Nie ukończył studiów architektonicznych, ale przeszedł do historii jako twórca stylu zakopiańskiego i architekt. Był ojcem Stanisława Ignacego Witkiewicza – Witkacego. Urodził się w Poszawszu na Litwie. W 1886 r. przyjechał na kurację do Zakopanego i tak zachwycił się tamtejszą architekturą, że sam zaczął projektować drewniane wille w Zakopanem i rozwijać styl zakopiański w architekturze.

Jacek Malczewski "Portret Stanisława Witkiewicza"

Fot. Domena publiczna; www.kultura.malopolska.pl;

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:MalczewskiJacek.1897.PortretStanislawWitkiewicza.jpg>

„Witkiewicz był niezwykłym pasjonatem. Kiedy poznał podhalańskie budownictwo, rzemiosło i rękodzieło, był zachwycony. Kulturę góralską opisał w warszawskich czasopismach. Już wtedy stwierdził, że podhalańskie budownictwo i rzemiosło cechuje wyrobiony styl, z którego można rozwinąć styl polski w architekturze i sztuce użytkowej” – mówi PAP znawczyni jego twórczości Teresa Jabłońska.

Źródło: <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/stanislaw-witkiewicz-wizjoner-i-pasjonat-tworca-zakopianskiego-stylu>

Według projektów Stanisława Witkiewicza wybudowano w Zakopanem następujące obiekty:

Kaplica na Jaszczurówce

Fot. Ed88, Kaplica w Jaszczurówce, licencja: GNU Licencja Wolnej Dokumentacji, version 1.2.; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kaplica_Jaszczurowka.jpg

Willa „Koliba”

Fot. Agnieszka Baranowska, Willa Koliba w Zakopanem; licencja Creative Commons Attribution 2,0 Generic; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zakopane,_willa_Koliba.jpg

Willa pod Jedlami

Fot. Margoz, Zakopane, Droga na Koziniec 1, róg Drogi na Antałówkę – Willa pod jodłami; Licencja GNU Free Documentation Licence, version 1.2; https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3b/Villa_pod_Jedlami.jpg

Willa Oksza (obecnie siedziba Muzeum Tatrzańskiego)

Fot. Piotrekwas, Willa „Oksza”, Zakopane – widok na tylną elewację; licencja: Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 Polska; https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Willa_%E2%80%9EOksza%E2%80%9D,_Zakopane,_A-68_M_03.jpg

Willa Łada (zdjęcie z 1910 r.)

Fot. Hanna Balcerzak, Willa Łada; Domena publiczna; <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mka10big.jpg>

A. Cechy stylu zakopiańskiego w architekturze:

Połącz fotografie znajdujące się w kolumnie A z właściwymi opisami w kolumnie B.

A	B
1. Fot. Januszk57, Zakopane Droga – do Rojow 6 dom drewniany 01 A – 1100 M. JPG; ; licencja: Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 Polska	a) ściany z drewnianych pni przeciętych wzdłuż na pół
2. Fot. Piotrekwas, Willa Koliba w Zakopanem, Wikipedia , domena publiczna; https://malopolskatogo.pl/gonty-pazdury-sloneczka-w-poszukiwaniu-stylu-zakopianskiego/	b) wysokie kamieniste podmurówki
	c) spadziste dachy

3.

Fot. Ejdziej, Willa Koliba, zaprojektowana przez Stanisława Witkiewicza, obecnie oddział muzeum Tatrzańskiego; licencja: Creative Commons Attribution – Share Alike 3.0 Unported, 2.5 Generic, 2.0 Generic and 1.0 Generic license.

4..

Fot. Krajcher, Willa Pod Jedlami; licencja: Creative Commons Attribution Share Alike 4.0 International, 3.0 Unported, 2.5 Generic, 2.0 Generic and 1.0 Generic.

d) szczyty, okna
i drzwi ozdobione
tzw. słoneczkami

5.

Fot. Jadwiga, Orkanówka Władysława Orkana, licencja: Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 Polska

e) rzeźbione motywy
roślinne

6. Źródło: https://www.google.com/search?q=wikipedia+darmowe+zdjęcia+zakopane+styl+zakopiański+w+architekturze		f) werandy
---	---	-------------------

B. Cechy stylu zakopiańskiego w sztuce użytkowej

Styl zakopiański w sztuce użytkowej został zapoczątkowany w 1892 roku. Widoczny jest on także we wzorach mebli, które często nazywane są po prostu meblami góralskimi. Meble te wykonywane są z drewna jaworu, świerku, jesionu, wiązu górskiego, gruszy, jabłoni i dębu, a charakteryzują się rzeźbieniami, których wzory czerpane są z natury, np. liście, gałązki drzew iglastych, kwiaty czy promienie słońca.

A	B
1. Źródło: https://www.google.com/search?q=wikipedia+meble+zakopane++darmowe+zdjęcia 	a) kredens

 2. Źródło: https://www.google.com/search?q=wikipedia+meble+zakopane%20darmowe+zdjęcia	b) stół
 3. Źródło: https://www.google.com/search?q=wikipedia+meble+zakopane%20darmowe+zdjęcia	c) biurko

5. Folklor góralski

A. gwara góralska:

góralskie śpiewanie:

Źródło: 1) <https://www.youtube.com/watch?v=ueRJfGGXnGM>

B. Słowa w gwarze góralskiej:

1) <https://www.youtube.com/watch?v=0g-woEkZjBc>

3) <https://www.youtube.com/watch?v=WyfIfaCCyzU>

4) <https://www.youtube.com/watch?v=o9YvXcDLAqI>

Po wysłuchaniu nagrań proszę połączyć wyrazy z kolumny A w gwarze góralskiej z ich znaczeniem w języku polskim z kolumny B.

A	B
1) kielo?	a) chodź
2) kany?	b) prosić
3) pytać	c) ile?
4) hań	d) szybko
5) wartko	e) tylko
6) zwyrtać	f) obracać się, kręcić się w kółko
7) ino	g) zapomnieć
8) zabocyć	h) rozrywka
9) baciarka	i) gdzie?
10) heboj, np. Hebojcie ku nom	j) tam

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9730/686/392>

C. Strój podhalański

Strój kobiecy

Podstawowe elementy kobiecego stroju podhalańskiego to: biała bluzka z białym haftem, aksamitny, haftowany gorset sznurowany czerwoną wstążką, kwiecista spódnica, pod którą dziewczyna nosi białą halkę. Strój uzupełniają skórzane kierpce wiązane rzemykami, sznury czerwonych koralików oraz jesienią i zimą kolorowa chustka w kwiaty.

Strój męski

Górale noszą na głowie czarny kapelusz zdobiony czerwoną taśmą z naszytymi białymi muszelkami oraz orlim piórem. Mają też na sobie białą koszulę o szerokich rękawach. Koszula jest spięta pod szyją metalową spinką z wiszącymi koralikami. Spodnie górala uszyte są z białego płótna. Po bokach mają kolorowe lampasy, a na wysokości bioder wyhaftowane tak zwane parzenice. Cucha to kurtka noszona na jednym ramieniu, wiązana czerwoną wstążką i bogato zdobiona haftami. Strój uzupełniają: szeroki, bogato zdobiony skórzany pas, kierpce wiązane rzemykami oraz ciupaga.

Proszę dopasować nazwy elementów stroju podhalańskiego w kolumnie A do ich opisów w kolumnie B.

A	B
Elementy stroju podhalańskiego	
1. czarny kapelusz	a) z czarnego filcu, udekorowany czerwoną tasiemką z naszytymi muszelkami
2. cucha	b) uszyty z aksamitu, haftowany w kolorowe wzory roślinne, wiązany czerwoną wstążką, zakończony kokardą
3. gorset	c) kurtka męska bogato haftowana przy szyi i przy rękawach, noszona na jednym ramieniu
4. kierpce	d) drewniana, bogato rzeźbiona laska zakończona metalowym toporkiem

5. ciupaga	e) ręcznie szyte miękkie buty skórzane wiązane rzemykami do nogi
------------	--

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9731/709/896>

D. Instrumenty górali zakopiańskich.

Proszę przyporządkować opis instrumentu do odpowiedniej nazwy.

A	B
1. Instrument dęty drewniany; rurka z otworem wargowym i 3-7 otworami bocznymi; o lirycznym brzmieniu.	a) piszczalka - fujarka
2. Instrument smyczkowy, drewniany, podobny do wiolonczeli, 4-strunowy, a potem 3-strunowy.	b) trombita
3. Instrument ludowy dęty, sięga do 4 m długości, o kształcie prostej rury rozszerzonej na końcu, wydaje niski dźwięk.	c) złóbcoki
4. Instrument smyczkowy zrobiony z jednego kawałka drewna, ma 4 struny, przypomina nieco skrzypce, o „płaczliwym” brzmieniu.	d) dudy
5. Ludowy instrument, czterogłosowy, nadymany ustami; składa się z piszczałek – krótkiej i długiej oraz zbiornika powietrza zrobionego z całej koziej skóry, sierścią do wewnątrz.	e) basy

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9732/230/175>

E. Ludowa muzyka górali zakopiańskich.

Proszę posłuchać muzyki górali zakopiańskich.

<https://www.youtube.com/watch?v=WnOK63K2BzY>

<https://www.youtube.com/watch?v=Ww8ejLzliPo>

<https://www.youtube.com/watch?v=VMD6JYQ3700>

**Proszę obejrzeć filmy dotyczące tańców góralskich. Proszę zwrócić uwagę, czym charakteryzują się tańce:
„zbójnicki”:**

<https://www.youtube.com/watch?v=jOziA0BLySM>

https://www.youtube.com/watch?v=F_BDLYAfg7w&app=desktop

i „krzesany”:

<https://www.youtube.com/watch?v=JQmplC2CxVQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=7gcHAXdyQVM&list=RDipGc4ODmCsE&index=3>

Jakie cechy zauważa Pan/Pani w muzyce góralskiej? Proszę wskazać odpowiedzi prawdziwe (P) lub fałszywe (F).

A	B	
	P	F
Cechy muzyki góralskiej:	P	F
1. bardzo rytmiczna	X	
2. surowa		
3. strzelista jak szczyty Tatr*		
4. pogodna		
5. występują w nich cechy poloneza - polskiego tańca narodowego		
6. nie przypomina muzyki innych regionów Polski		
7. ma cechy wspólne z muzyką górali słowackich i muzyką węgierską		
8. oparta jest na skalach góralskich		
9. wielogłosowa		
10. występują w niej rytmy drobne, taneczne		
11. wyraża radość życia		
12. głównym instrumentem jest fortepian		

*L. Długolecka, M. Pinkwart, Muzyka i Tatry; pinkwart.pl/muzyka_i_tatry/ogolne.htm.

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9732/533/326>

F. Użytkowa sztuka góralska

Podstawą rozwoju podhalańskiej sztuki użytkowej były przede wszystkim trudne warunki życia na Podhalu, ale również wykorzystywanie zdolności i artystycznego talentu górali w dążeniu do samodzielnego zaspokajania swoich codziennych potrzeb. Z czasem góralskie wyroby stały się źródłem zarabiania pieniędzy. Ze względu na łatwy dostęp do takich

materiałów jak drewno, skóra, wełna, glina, żelazo zaczęło na Podhalu rozwijać się rękodzieło artystyczne. Sztuka użytkowa związana jest z obróbką konkretnych surowców:

- drewna (meble, przedmioty gospodarstwa domowego, rzeźba),
 - skóry (kożuchy, torby, pasy, paski, kierzce, miękkie obuwie domowe, portfele),
 - metalu (wyroby kowalstwa artystycznego: żyrandole, balustrady, osłony kominków),
 - gliny (wyroby ceramiczne),
 - wełny (wyroby tkackie, swetry)
- lub tworzeniem przedmiotów ozdobnych (koronki, hafty, malarstwo na szkle).

Dla ludowej sztuki użytkowej Zakopanego charakterystyczne są wyroby wpisane w tabeli. Proszę podać w kolumnie A przykłady przedmiotów należących do poszczególnych grup.

A	B
1. torby, kożuchy, paski, kierzce, portfele	a) wyroby ze skóry
2.	b) wyroby kowalskie
3.	c) wyroby z drewna
4.	d) wyroby ceramiczne
5.	e) hafty
6.	f) malarstwo na szkle

6. Elementy kultury zakopiańskiej widoczne są w sztuce. Przedstawicielami tego nurtu w sztuce są:

Zofia Stryjeńska (1891-1976) – jedna z najbardziej uznanych malarek dwudziestolecia międzywojennego. Jej wielkim sukcesem jest dekoracja własnymi obrazami wielkiego formatu pawilonu polskiego na Międzynarodowej Wystawie sztuki Dekoracyjnej i Przemysłu Artystycznego w 1925 r. w Paryżu. Preferowała technikę malowania farbami wodnymi na papierze. Tematyka obrazów i rysunków Zofii Stryjeńskiej wiąże się z jej zainteresowaniem sztuką ludową, tradycjami polskimi i historią Polski za panowania Piastów. Pokazała w nich bogactwo kultury polskiej – sceny z życia codziennego, obrzędy wiejskie, postacie bożków z czasów pogańskich oraz postacie z legend – zbójników czy diabły. Postacie na rysunkach

przedstawia w ruchu, w trakcie obchodów świąt, w tańcu, przy pracy. Tematem prac malarki był także folklor Zakopanego i Podhala – ich stroje, tańce, sceny z życia. W swoich obrazach używa intensywnych kolorów, prostych linii i geometrycznych kształtów. Oddaje w nich nastrój i mimikę przedstawianych twarzy. Oglądając jej prace ma się wrażenie, że słyszeć muzykę, przy której postaci tańczą. Ważną rolę w obrazach odgrywa również światło i cień, które służą odpowiedniej ekspozycji postaci i wydarzeń.

A. W tabeli zostały wymienione cechy malarstwa Zofii Stryjeńskiej.

Proszę przeczytać powyższy tekst, obejrzeć prace Zofii Stryjeńskiej dostępne w Internecie, a następnie zaznaczyć P, jeśli cechy są prawdziwe, lub F, jeśli są fałszywe.

A	B	
	P	F
Cechy malarstwa		
1. lekkość	X	
2. ruch		
3. rytm		
4. taniec		
5. żywa, wesoła kolorystyka		
6. harmonia i spokój		
7. łagodne kolory		
8. umiłowanie tradycji chrześcijańskich i ludowych		
9. bogactwo kultury polskiej		
10. piękno kultury podhalańskiej		
11. sceny z życia ludzi z różnych regionów Polski		
12. elementy smutku		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9732/862/320>

Władysław Hasiór (1928-1999) – rzeźbiarz, scenograf. Uczeń prof. Antoniego Kenara w Państwowym Liceum Technik Plastycznych w Zakopanem, absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W 1957 r. osiedlił się w Zakopanem, gdzie tworzył. Znany jest z licznych, światowych wystaw i podróży artystycznych za granicę. Autor pomników, scenografii teatralnych, instalacji plenerowych i obrazów przestrzennych. W Zakopanem mieści się Galeria autorska W. Hasiora.

Twórczość Hasiora ma charakter nierealny i oderwany od rzeczywistości. Artysta wykorzystywał w swoich kompozycjach przedmioty codziennego użytku, jak narzędzia, łyżki, widelce, noże, przedmioty kultu religijnego (krzyże, wizerunki świętych), elementy

sztuki ludowej, fragmenty urządzeń technicznych (śruby, druty, rury, krany, koła zębate) oraz materiały o różnej fakturze. Swoją twórczością prowokował, szokował i wzbudzał silne emocje.

B. W twórczości Władysława Hasiora można dostrzec różne elementy. Proszę przeczytać powyższy tekst, obejrzeć prace Władysława Hasiora dostępne w Internecie, a następnie zaznaczyć P, jeśli cechy są prawdziwe, lub F, jeśli są fałszywe.

A	B	
Cechy twórczości:	P	F
1. fantazja	X	
2. abstrakcja		
3. naturalistyczne odbicie rzeczywistości		
4. nie budzi emocji		
5. elementy ludowego rzemiosła		
6. kształty geometryczne		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9733/420/611>

Antoni Rząsa (1919-1980) – rzeźbiarz, absolwent Liceum Sztuk Plastycznych w Zakopanem; uczeń, współpracownik i przyjaciel prof. Antoniego Kenara. W Zakopanem znajduje się muzeum, w którym prezentowany jest dorobek artystyczny rzeźbiarza – Galeria Antoniego Rząsy. Tematem twórczości rzeźbiarskiej Antoniego Rząsy często było cierpienie Boga i człowieka. Człowieka przedstawiał na przykład jako więźnia obozu koncentracyjnego, zaś Chrystusa cierpiącego na krzyżu, przebitego włócznią. Rzeźbił także postacie Madonny przedstawiane jako Matki cierpiące z powodu śmierci dzieci. W rzeźbach o dużej prostocie i oryginalności wyrażał własne, artystyczne wizje postaci. Inspirował się sztuką sakralną średniowiecza i XVI wieku, jednak swoim dziełom nadawał indywidualny charakter. Odchodził zdecydowanie od ludowego charakteru rzeźby, chociaż stosował ostre cięcia i wybrał drewno jako surowiec rzeźbiarski.

C. Rzeźby Antoniego Rząsy łączą różne elementy. Proszę przeczytać powyższy tekst, obejrzeć w Internecie prace artysty, a następnie zaznaczyć P, jeśli cechy są prawdziwe, lub F, jeśli są fałszywe.

A	B	
Cechy rzeźb:	P	F
1. elementy stylu romańskiego	X	

2. bogata kolorystyka		
3. typowe dla ikon prawosławnych		
4. brak tematów religijnych		
5. wykonywane w drewnie		
6. prostota formy		
7. elementy stylu renesansowego		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9733/717/848>

Stanisław Ignacy Witkiewicz (1885-1939) – malarz, fotografik, teoretyk sztuki, filozofii dramaturg. Kultowa postać Zakopanego. Od 1890 r. mieszkał z rodzicami w Zakopanem. Studiował malarstwo w Akademii Sztuki w Krakowie. W latach 1925-1927 prowadził Firmę Portretową oraz Teatr „Morskie Oko”, gdzie wystawił swoje sztuki, m. in. *Wariata i zakonnicę*, *Nowe wyzwolenie* i *Pragmatystów*. 17 września 1939 r. popełnił samobójstwo we wsi Jezioro na Polesiu i tam został pochowany. Stanisław Ignacy Witkiewicz na początku swojej twórczości malował przede wszystkim pejzaże tatrzańskie. W latach 1909-1914 zaczął interesować się postacią ludzką. Często rysował sylwetki kobiet – pięknych, silnych, demonicznych – w towarzystwie słabych mężczyzn. Dużą część jego prac stanowią portrety znanych postaci ze świata sztuki i literatury. Wśród portretów są takie, które oddają rzeczywisty wizerunek portretowanej osoby, a także takie, które Witkiewicz przedstawia jako głowy na tle fantastycznych pejzaży. Inne przedstawiają twarze zdeformowane, prezentujące bogactwo osobowości malowanych osób. W swojej twórczości posługiwał się bogatą kolorystyką, ludzkim postaciom nadawał często cechy zwierząt, potworów, przedstawiał nierealistyczne wizje człowieka i otoczenia. Prace artysty nasycone są silnymi emocjami i ukazują złożoną naturę człowieka.

D. Proszę obejrzeć w Internecie obrazy Witkacego, a następnie zaznaczyć P, jeśli podane cechy jego twórczości są prawdziwe, lub F, jeśli są fałszywe.

A	B	
Cechy twórczości:	P	F
1. wyraża uczucia	X	
2. wizje fantastyczne		
3. harmonia barw		
4. nie zawsze sztuka jest formą ilustrowania natury		
5. wierne odtwarzanie rzeczywistości		

6. pokazuje skomplikowaną osobowość malowanych postaci		
7. występują postacie człeko- i zwierzkształtne		
8. pozbawiona emocji wizja świata i ludzi		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9733/850/640>

Karol Szymanowski (1882-1937) – kompozytor i pianista. Po raz pierwszy był w Zakopanem w 1894 r. z matką, a potem ze względu na chorobę płuc (gruźlicę) przyjeżdżał tu często. Początkowo w 1914 r. mieszkał w pensjonacie Nosal nad Bystrem prowadzonym przez matkę Witkacego – Marię Witkiewiczową, a później, w 1922 r. w hotelu „Stamary” przy ul. Kościuszki oraz w willi „Limba” przy ul. Ogrodowej w Zakopanem. W Zakopanem powstało wiele znanych kompozycji Karola Szymanowskiego, m. in. opera *Król Roger*, balet *Harnasie* oraz *Stabat Mater*. W tym okresie na twórczość kompozytora miał wpływ Bartłomiej Obrochta zwany przez wszystkich Bartusiem – góral, przewodnik tatrzański i znany muzykant, z którym kompozytor się zaprzyjaźnił. Karol Szymanowski bardzo interesował się jego muzykowaniem, a pod wpływem muzyki góralskiej i tańców góralskich skomponował balet *Harnasie*. Szymanowski mawiał o nim: „Ostatni w wielkim stylu zakopiański muzykant”. Pod koniec lat 20. , kiedy stan zdrowia Szymanowskiego pogorszył się, zdecydował się tu zamieszkać na stałe. W 1930 r. zamieszkał w Czerwonym Dworze, a potem wynajął willę *Atma* przy ul. Kasprusie, gdzie mieszkał do końca swojego życia. 5 listopada 1935 r. Szymanowski opuścił Zakopane na zawsze. W 1936 r. wystawił w Paryżu swój balet *Harnasie*, gdzie jego muzyka została entuzjastycznie przyjęta. Zmarł w 1937 r. w Lozannie. Został pochowany w Krakowie na Skałce. Na Starym Cmentarzu w Zakopanem na Pęksowym Brzyzku znajduje się tablica pamiątkowa poświęcona kompozytorowi.

We wczesnej twórczości kompozytor pisał utwory głównie na fortepian, w których widoczny jest wpływ muzyki Fryderyka Chopina. Późniejsze utwory (np. *Symfonia f-moll*) – inspirowane muzyką Richarda Straussa, Franza Liszta czy Richarda Wagnera – cechuje pesymizm, ogromna wrażliwość, romantyczna nastrojowość. Zainteresowanie starożytnością i Orientem przyniosło eksperymenty kompozytorskie w postaci utworów wykraczających poza skale dur i moll oraz charakteryzujących się bogactwem linii melodycznej i wykorzystywaniem brzmienia wielu instrumentów dla podkreślenia efektów impresjonistycznych. Pod wpływem poezji zakopiańskiej m. in. Kazimierza Przerwy-Tetmajera, Jana Kasprowicza i Juliana Tuwima oraz kultury ludowej Zakopanego Szymanowski zaczął komponować utwory w skalach góralskich. Wtedy to skomponował

swój słynny balet *Harnasie* – utwór o nowej kolorystyce brzmieniowej, stylu i ładunku uczuciowym, który stanowi źródło inspiracji dla współczesnych kompozytorów.

Współczesne wykonanie baletu Karola Szymanowskiego *Harnasie*
<https://www.youtube.com/watch?v=Dv99ucn3x-M>

E. Po wysłuchaniu fragmentów kompozycji Karola Szymanowskiego, proszę wskazać cechy muzyki kompozytora, zaznaczając P (prawda) lub F (fałsz) .

A	B	
Cechy muzyki K. Szymanowskiego	P	F
1. nowoczesna stylistyka	X	
2. elementy impresjonistyczne		
3. elementy ludowej muzyki góralskiej		
4. silne napięcie emocjonalne		
5. brak utworów na orkiestrę		
6. finezyjna linia melodyczna		
7. elementy rock and rolla		
8. oryginalne koncepcje brzmieniowe		
9. ogromna wyobraźnia dźwiękowa		
10. ogromna wrażliwość kolorystyczna		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9733/978/243>

Mieczysław Karłowicz (1876-1909) – kompozytor i dyrygent; autor poematów symfonicznych, pieśni i utworów na orkiestrę. Był również fotografikiem, taternikiem i publicystą. Od dzieciństwa uczył się gry na skrzypcach, studiował harmonię i kompozycję, a także nauki przyrodnicze na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim, a potem na Uniwersytecie w Berlinie. Dziesięć spośród swoich pieśni skomponował do słów Kazimierza Przerwy-Tetmajera. W 1907 r. osiedlił się w Zakopanem, gdzie działał w Towarzystwie Tatrzańskim, publikował artykuły, wspinał się po górach, jeździł na nartach i pasjonował się fotografią. Uważany jest za jednego z prekursorów polskiego taternictwa. Jego koncert, który odbył się 22 stycznia 1909 r. w Filharmonii Warszawskiej, odniósł duży sukces. 8 lutego tego samego roku Karłowicz zginął w Tatrach u stóp Małego Kościelca pod lawiną śnieżną podczas samotnej wyprawy. Został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. W Zakopanem tablica pamięci Mieczysława Karłowicza znajduje się na Starym Cmentarzu na Pęksowym Brzyzku.

Ulubionym gatunkiem w twórczości kompozytora był poemat symfoniczny. Napisał 6 takich poematów oraz 22 pieśni, *Serenadę* op. 2 oraz słynny *Koncert skrzypcowy* A-dur op. 8. Jego twórczość wpisuje się w nurt neoromantyzmu i awangardy. Twórczość Karłowicza wyróżnia się romantyczną nastrojowością, bogactwem instrumentacji i linii melodycznej, dynamiką i oryginalną harmonią. Kompozytor kochał Tatry i w swojej twórczości wykorzystywał także elementy ludowej muzyki góralskiej.

Mieczysław Karłowicz – „Koncert skrzypcowy A-dur”

<https://cameralmusic.pl/vid/mieczyslaw-karlowicz-smutna-opowiesc-1141.html>

Miejsce tragicznej śmierci Mieczysława Karłowicza

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:P1060716.JPG>

F. Proszę wysłuchać fragmentów kompozycji Mieczysława Karłowicza i wskazać cechy muzyki kompozytora: P (prawda) lub F (fałsz) .

A	B	
Cechy muzyki M. Karłowicza	P	F
1. pełna zadumy	X	
2. dysonansowa harmonia		
3. ciekawe efekty kolorystyczne		
4. nastrój pesymizmu		
5. elementy tańców latynoamerykańskich		
6. brak utworów wokalnych		
7. silne napięcie emocjonalne		
8. tematy taneczne		
9. bardzo liryczna		

10. późnoromantyczne nastroje		
11. duża dynamika		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9745/206/929>

G.

Jan Kasprówicz (1860-1926) – poeta, dramaturg, eseista, tłumacz, profesor i rektor Uniwersytetu we Lwowie. Od 1891 r. często przyjeżdżał na Podhale – do Poronina i do Zakopanego. W 1914 r. pomógł uwolnić z aresztu w Nowym Targu Włodzimierza Ilicza Lenina. W 1923 r. kupił na Harendzie dom, w którym zamieszkał ze swoją trzecią żoną Marią – córką rosyjskiego generała. Część swojej poetyckiej twórczości Jan Kasprówicz poświęcił tematyce tatrzańskiej i podhalańskiej. Po śmierci został pochowany na Starym Cmentarzu na Pęksowym Brzyzku w Zakopanem, jednak w 1933 r. jego ciało zostało przeniesione do prywatnego mauzoleum na Harendzie, które powstało w pobliżu jego domu dzięki staraniom żony Kasprówicza, Marii. Maria Kasprówiczowa jest autorką *Dziennika* oraz wspomnień z ich życia *W naszym górskim domu*. Dom Kasprówiczów na Harendzie stanowił salon kulturalny Zakopanego. Tu spotykali się przez 40 lat twórcy polskiej kultury. Po śmierci Maria Kasprówiczowa została pochowana w mauzoleum obok męża.

Początki twórczości Jana Kasprówicza charakteryzowała pełna pesymizmu poezja o tematyce społecznej. Ukazywała ona cierpienia i bunt wobec niesprawiedliwości, jakiej doświadczały najniższe warstwy społeczne. Przeprowadzka do domu na Harendzie koło Zakopanego i udany związek z Marią Bunin wniosły dobry nastrój do życia i twórczości poety. W centrum zainteresowań Kasprówicza znalazła się odtąd tematyka górską. Poezja tatrzańska przypominała swoją lekkością gawędy górali, z którymi poeta miał kontakty. Podkreślała piękno Tatr i uroki tatrzańskiej przyrody.

Jan Kasprówicz

KRZAK DZIKIEJ RÓŻY W CIEMNYCH SMRECZYNACH

Źródło: wolnelektury.pl/media/book/pdf.

I

W ciemnosmreczyńskich skał zwaliska,

Gdzie pawiookie drzezią stawy,
Krzak dzikiej róży pąs swój krwawy
Na plamy szarych złomów ciska.

U stóp mu bujne rosą trawy,
Bokiem się piętrzy turnia śliska,
Kosodrzewiny węzowiska
Poobszywały głażne ławy...

Samotny, senny, zadumany,
Skronie do zimnej tuli ściany,
Jakby się lękał tchnienia burzy.

Cisza... O liście wiatr nie trąca,
A tylko limba próchniejąca
Spoczywa obok krzaku róży.

II

Słońce w niebieskim lśni kryształ, e,
Światłością stały się granity,
Ciemnosmreczyński las spowity
W bładobłękitne, wiewne fale.

Szumna sikława mknie po skale,
Pas rozwijając srebrnolity,
A przez mgły idą, przez błękity,

Jakby wzdychania, jakby żale.

W skrytych załomach, w cichym schronie,

Między graniami w słońcu płonie,

Zatopion w szum, krzak dzikiej róży...

Do ścian się tuli, jakby we śnie,

A obok limbę toczą pleśnie,

Limbę, zwałoną tchnieniem burzy.

III

Lęki! wzdychania! rozzalenia,

Przenikające nieświadomy

Bezmiar powietrza!... Hen! na złomy,

Na blaski turnie, na ich cienia

Stado się kozic rozprzestrzenia;

Nadziemskich lotów ptak łakomy

Rozwija skrzydeł swych ogromy,

Świstak gdzieś świszcząc spod kamienia.

A między zielska i wykroty,

Jak lęk, jak żal, jak dech tęsknoty,

Wtulił się krzak tej dzikiej róży.

Przy nim, ofiara ach! zamieci,
Czerwonym próchnem limba świeci,
Na wznak rzucona świstem burzy...

IV

O rozżalenia! o wzdychania!
O tajemnicze, dziwne lęki!...
Ziół zapachniały świeże pęki
Od niw liptowskich, od Krywania.

W dali echowe słyhać grania:
Jakby nie z tego świata dźwięki
Płyną po rosie, co hał miękki
Aksamit w wilgną biel osłania.

W seledyn stroją się niebiosy,
Wilgotna biel wieczornej rosy
Błyszczą na kwieciu dzikiej róży.

A cichy powiew krople strąca
Na limbę, co tam próchniejąca
Leży, zwałona wiewem burzy...

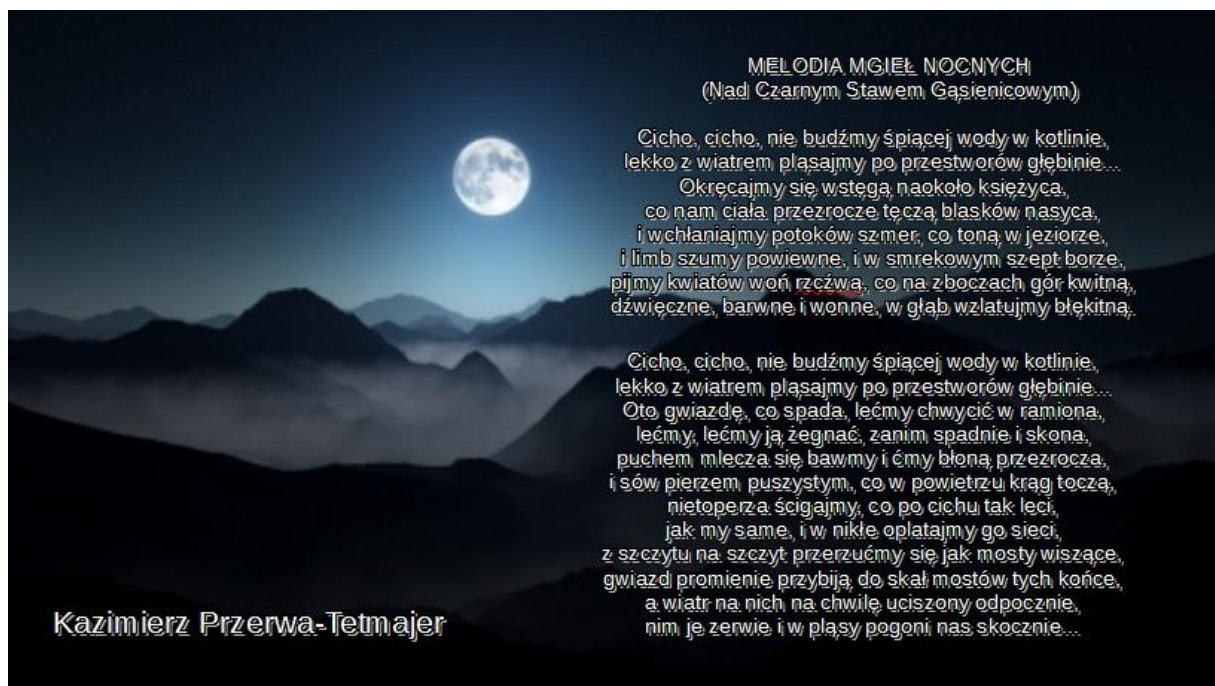
Poezję Jana Kasprowicza charakteryzuje:.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Proszę wybrać z ramki odpowiednie określenia.

refleksyjny nastrój, bogactwo form ekspresji, fascynacja przyrodą Tatr, wywołuje uczucie ekstazy, pełna metafizycznych i erotycznych uniesień, pisana z perspektywy wnikliwego obserwatora, ukazuje dominowanie gór nad człowiekiem, elementy typowe dla poezji średniowiecznej, bardzo nastrojowa, ukazuje jedność człowieka z przyrodą, wykorzystuje słowa z gwary góralskiej, przepełniona melancholią i smutkiem

H.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer (1865-1940) – polski poeta, powieściopisarz, nowelista okresu Młodej Polski. Studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W młodości często bywał w Tatrach i Zakopanem, dużo chodził po górach. Przełęcz między Gerlachem a Zadnim Gerlachem nazwano Przełęczą Tetmajera. W wyniku fascynacji poety kulturą góralską powstał cykl opowieści *Na skalnym Podhalu*, epopeja *Legenda Tatr* oraz wiele utworów poetyckich. Od 1910 r. Przerwa-Tetmajer mieszkał praktycznie na stałe w Zakopanem. Po I wojnie światowej zamieszkał w Warszawie, ale nadal interesował się Podhalem. Wydał w 1919 r. broszurę *O Spisz, Orawę i Podhale*. W 1934 r. został członkiem honorowym Polskiej Akademii Literatury. Po śmierci został pochowany na Powązkach w Warszawie, a potem na Cmentarzu Zasłużonych na Pęksowym Brzyzku w Zakopanem.

Źródło: pl.pinterest.com; wolnelektury.pl/media/book/pdf

Po przeczytaniu wiersza Kazimierza Przerwy-Tetmajera proszę określić cechy jego poezji: P (prawda) lub F (fałsz)

A	B	
Cechy poezji K. Przerwy-Tetmajera	P	F
1. nastrojowa	X	
2. pokazuje trud robotników		
3. pełna porównań		
4. wyraża zachwyt poety urodą Tatr		
5. ukazuje piękno folkloru podhalańskiego		
6. bogactwo środków poetyckich		
7. umiejętne operowanie kolorami		
8. pokazuje ogromną wrażliwość poety		
9. dynamiczna		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9747/877/950>

I.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska (1891- 1945) – polska poetka, dramatopisarka i malarka. Córką Wojciecha Kossaka i wnuczką Juliusza Kossaka – znanych polskich malarzy, siostrą Magdaleny Samozwaniec – pisarki. Drugim mężem poetki był Jan Gwalbert Henryk Pawlikowski, z którym poetka mieszkała w Zakopanem w domu pod Jedłami na Kozińcu. W Zakopanem powstał jej tomik poezji *Niebieskie migdały*, który opublikowała w 1922 r. Napisała wiele wierszy o Tatrach. Znalazły się one w tomiku *Kłaniaj się Tatrom*. W 1939 r. wyjechała najpierw do Francji, a potem do Anglii, gdzie zmarła w Manchesterze i została pochowana na Southern Cemetery.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska podmiotem lirycznym swoich wierszy uczyniła kobietę i z reguły kierowała je do kobiet. Wiersze poetki są dosyć krótkie, ale nasycone bogatą treścią. Wiele jest w nich poetyckich środków wyrazu – aluzji, metafor. Poetka wykorzystuje w wierszach również żartobliwe określenia. Tematem jej poezji jest często miłość, również miłość do Tatr i piękna tatrzańskiej przyrody – stąd jej żywiołowy charakter. Utwory Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej są odważne, pełne zachwytu życiem i jego urokami. W późniejszych wierszach poetka zastanawia się nad przemijaniem, a utwory są bardziej refleksyjne. Jej dojrzałą twórczość cechuje uprawianie poezji w formie miniatur – bardzo

krótkich utworów precyzyjnych, oszczędnych w słowach i zakończonych krótką, dowcipną puentą.

Szarotka (fragment)

Jedni się w ogrodzie do trawnika tulą,
drudzy rosą na wspólnej grzędzie,
inni cisną doniczkę, rozpychają cebulą,
nie myśląc, co dalej będzie.

Zaś gwiazdzista szarotka,
biała zewnątrz, a siwa od środka,
poszła na skalne ściany,
na okrągłe zielone góry,
gdzie toczą się chmury
po trawie
jak olbrzymie rozwiążle barany.

Źródło: wolnelektury.pl/media/book/pdf

Krokusy

Krokusy wyskakują z ziemi
jak wiolinowe nuty,
a panny się chylą nad niemi
i z nut układają bukiet.

Źródło: wolnelektury.pl/katalog/lektura/pawlikowska-jasnorzewska-krokusy/

Po przeczytaniu wierszy Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej proszę określić cechy jej poezji: P (prawda) lub F (fałsz).

A	B	
Cechy poezji M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej:	P	F
1. witalność i żywiołowość	X	
2. zainteresowanie codziennością		
3. precyzja i oszczędność w słowach		
4. nasycona agresją		
5. zachwyt urokiem Tatr		
6. tematyka rewolucyjna		
7. optymizm		
8. fascynacja naturą		
9. odwaga w wyrażaniu uczuć		
10. wolna od stereotypów		
11. ogromna wrażliwość i fantazja		
12. dowcip		

Link do ćwiczenia: <https://wordwall.net/play/9748/351/242>